

Echt waar

Van Riikka Pulkkinen verscheen eerder
bij De Arbeiderspers:

De grens

Riikka Pulkkinen

Echt waar

Roman

Vertaald door Annemarie Raas

Uitgeverij De Arbeiderspers
Amsterdam · Antwerpen

Deze uitgave is mede tot stand gekomen dankzij een subsidie van FILI
(Fins Literatuur Informatie Centrum).

Copyright © 2010 Riikka Pulkkinen

Published by arrangement with Otava Group Agency, Helsinki

Copyright Nederlandse vertaling © 2011 Annemarie Raas /

bv Uitgeverij De Arbeiderspers, Amsterdam

Oorspronkelijke titel: *Totta*

Oorspronkelijke uitgave: Otava Publishing Company Ltd., Helsinki

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt, door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van bv Uitgeverij De Arbeiderspers, Herengracht 370-372, 1016 CH Amsterdam. *No part of this book may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means, without written permission from bv Uitgeverij De Arbeiderspers, Herengracht 370-372, 1016 CH Amsterdam.*

Omslagontwerp: Mijke Wondergem

Omslagillustratie: © Halfdark/fstop/Corbis

ISBN 978 90 295 7603 1 / NUR 302

www.arbeiderspers.nl

Een mens kan al het verdriet verdragen als het deel uitmaakt van een verhaal of als er een verhaal over wordt geschreven.

– Isak Dinesen (Karen Blixen)

Misschien ben ik aan het dagdromen.

Hij maakt dat ik aan muziek denk.

Zijn gezicht...

We leven nu in de tijd van de dubbele mens.

We hebben niet langer een spiegel nodig om met onszelf te kunnen praten.

Wanneer Marianne zegt 'een mooie dag', waar denkt ze dan aan?

Ik zie alleen een foto van haar, wanneer ze zegt 'een mooie dag'.

Verder niets. Is het de moeite waard dat uit te leggen?

Wij zijn van dromen gemaakt, en dromen zijn gemaakt van ons.

Het is een mooie dag, lieverd, in dromen, in woorden en in de dood.

Het is een mooie dag, lieverd, een mooie dag in het leven.

– Jean-Luc Godard, *Pierrot le Fou* (1965)

I

De vrouw rende op hem af.

Martti had diezelfde droom al vele malen gehad. De vrouw stond op het punt iets te zeggen, en Martti begon tot een bepaald inzicht te komen. Maar wat ze te zeggen had, kreeg hij nooit te horen; hij werd altijd wakker voordat het inzicht er was.

Hij ontwaakte opnieuw; zijn blik viel op de wekker op het nachtkastje.

1:20.

Elsa lag naast hem te slapen. Haar ademhaling was een tikje onregelmatig, hoewel niet onregelmatiger dan die van een gezond mens. Martti was ondanks alles in slaap gevallen, al had hij 's avonds nog het gevoel gehad dat hij zijn ogen niet zou durven te sluiten.

Dit was de eerste keer in meer dan twee weken dat Elsa thuis sliep.

In eerste instantie had Martti zich verzet tegen haar terugkeer. Niet dat hij zijn vrouw niet bij zich wilde hebben, integendeel – dit was haar plek. Hier had ze meer dan vijftig jaar de nachten doorgebracht. Maar hij was bang geweest dat hij haar op een ochtend dood naast zich zou aantreffen, met ijskoude ledematen.

Ik ben aan het wegteren, had ze de week daarvoor in de hospice tegen hem gezegd; het klonk als een noodkreet. Laat me hier niet wegteren. Ik wil naar huis.

Zo was de kwestie uiteindelijk alsnog geregeld.

Elsa was nog maar een maand of zes ziek. In december had Martti tegen haar gezegd dat ze nog maar een schim was van zichzelf. Elsa was in het zwembad op de weegschaal gaan staan en had een afspraak gemaakt met de dokter.

Het is niets, zei ze. Waarschijnlijk niet, zei Martti. Met een kus veegde ze de zorgelijke blik van zijn gezicht.

Het gebeurde allemaal zo snel: endoscopie, biopsie, vonnis.

Tijdens de rit terug naar huis zat Martti aan één stuk door te huilen. Elsa zweeg, kneep de hele tijd in zijn hand, zelfs in de lift nog.

Ze stonden lange tijd tegenover elkaar in de gang. Er hing een kerstster voor het raam, de kamers waren in de schemer van de namiddag gehuld.

‘Laten we er voor de zekerheid een echte Kerst van maken,’ zei Elsa.

Op Eerste Kerstdag kwam Eleonoora op bezoek met haar gezin. Elsa had het nog niet kunnen opbrengen het haar te vertellen.

Maar Eleonoora vermoedde wel iets; dat soort dingen blijft voor een arts nooit lang verborgen. Het was meteen begonnen, het gezorg – dat je, als je minder nauwkeurig keek, ook voor gedram kon houden. Elsa trok zich niets van Eleonoora’s dwin-gelandij aan en zei alleen maar, net als tegen Martti: laten we nu gewoon Kerstmis vieren.

Het waren gelukkige feestdagen, ondanks alles. Op Kerst-avond waren ze wezen schaatsen, op Tweede Kerstdag hadden ze geskied. Elsa had verbaasd gestaan over haar eigen uithou-dingsvermogen, had een halve reep chocola gegeten en was als een onstuimige jonge meid de berg af gesuisd.

De behandeling werd aan het begin van het jaar gestart. Er werden maar een paar weken, een maand, cytostatica toege-diend; toen was de term ‘palliatieve zorg’ gevallen. Dat bete-kende: stervensbegeleiding. Daarop had Elsa gehuild.

Martti probeerde sterk te zijn en de moed niet te verliezen. Hij vroeg of er iets was wat ze nog wilde doen.